

9. Державне управління й місцеве самоврядування в Україні: реалії та перспективи

Ажажа М.А.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що одним з факторів підвищення ефективності діяльності державних органів управління є методи управління, які дозволяють досягати поставлених цілей у короткостроковому періоді з найменшими витратами. Державне управління як процес впливу суб'єкта управління на керований об'єкт здійснюється за допомогою специфічних методів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питанням методології оцінки ефективності державного управління присвячено роботи відомих дослідників, як Г.Атаманчука, В.Аверянова, В.Бакуменка, В.Воронкової, В.Князева, В.Корженко, В.Кравченка, А.Мельника, А.Мерзляк, Г.Монастирського, Н.Нижник, Г.Одинцової, О.Лазора, Ю.Сурміна, А.Чемериса та ін. Проте, незважаючи на широке коло наукових напрацювань з даної проблематики, методологія оцінки ефективності, і особливості її застосування в державному управлінні майже не розглядаються. Малодослідженими залишаються питання щодо формування системи якісних показників оцінки діяльності органів державного управління.

Метою статті є визначення методологічних засад оцінки ефективності державного управління в сучасних умовах; визначення основних особливостей методології оцінки ефективності державного управління; формування критеріїв ефективності діяльності державного управління.

Основний матеріал дослідження. Вирішення проблеми методології оцінки ефективності державного управління потребує роз'яснення понять «методологія» та «методика». *Методологія* найчастіше використовується у двох значеннях: 1) як система певних способів і прийомів, що використовуються у тій чи іншій сфері діяльності; 2) як вчення про цю систему, що являє собою загальну теорію методу. В іншому значенні методологію визначають як систему регулятивних принципів і правил діяльності, як спосіб приведення у взаємодію об'єктів пізнання для виявлення їх іманентних властивостей і відносин [4, с. 353].

Метод – це теоретично осмислений і логічно обґрунтований спосіб пізнавальної діяльності з метою отримання достовірного знання про об'єкт вивчення; сукупність, а точніше – система теоретичних узагальнень, правил (принципів) і методів науково-пізнавальної діяльності, яка забезпечує появу нового достовірного знання, і становить власне методологію [4, с. 354]. Методологічна функція категоріального апарату державного управління дозволяє з'ясувати

специфіку різних рівнів узагальнень у сферах загальнонаукового та спеціально-наукового пізнання, визначає характер взаємозв'язку загальних і спеціальних історичних теорій, фундаментальних і прикладних досліджень у різних галузях знання. Під **методом державного управління** розуміється спосіб, засіб, прийом впливу суб'єкта управління (органа, керівника) на колективи людей або окремих їх членів як об'єкти управління для досягнення мети управління. Інакше кажучи, метод управління є конкретний спосіб, засіб, прийом здійснення завдань і функцій суб'єкта управління, який забезпечує досягнення його мети. **Методи державного управління розподіляються на** організаційно-адміністративні, економічні та соціально-психологічні. Економічні методи відносяться до методів управління на основі матеріальної мотивації, які базуються на матеріальних інтересах людей. Вони є основою економічного механізму державного управління. Економічні методи застосовуються як засоби реалізації вимог економічних законів, вони призначені для впливу на економічні управлінські відносини. **До економічних методів відносять:** економічне стимулювання як метод управління, який базується на економічних інтересах громадян суспільства; метод економічної відповідальності за результатами діяльності органів державного управління (встановлюється законодавством). До найбільш **ефективних методів економічної відповідальності** варто віднести метод компенсації втрат, що виникають внаслідок провини органів державного управління і їхніх посадових осіб; господарський розрахунок, метою якого є стимулювання росту ефективності виробництва на основі широкої інтенсифікації.

Ефективність державного управління – якісна категорія, пов'язана з інтенсивністю розвитку суспільства, вона відображає глибинні процеси удосконалення, які здійснюються в усіх її елементах. Таке широке трактування ефективності не суперечить вузьконаправленому її розумінні [2, с. 219]. Оцінка ефективності державного управління потребує комплексного підходу і використання багатьох критеріїв. Критерієм ефективності будь-якого механізму регулювання економіки є його результати, тобто ефективність суспільної діяльності. **Критеріями ефективності діяльності державного управління слід вважати:** цілеспрямованість (доцільність) функціонування державного управління; складність організації державного регулювання; загальні – економічні, соціальні, технічні, кадрові та інші витрати на утримання і функціонування державного регулювання; ступінь відповідності напрямів, змісту, якості результатів управлінської діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, що визначені в правовому статусі закладу, установи, державної посади (кожний відповідає за свою справу); законність рішень і дій державних органів та органів місцевого самоврядування; відповідність змісту управлінських актів запитам і потребам людей; характер та масштаб взаємозв'язків органів державного управління, їхньої діяльності; ступінь забезпеченості в рішеннях і діях управлінського органу або посадової особи державного апарату; правдивість і доцільність управлінської інформації; моральний стан органу управління і його вплив на суспільство.

Рівень і якість життя населення країни виступає як основний критерій ефективності державного управління. Йому підпорядковані допоміжні критерії, які допомагають оцінити процес державного управління: якість, кількість, різномановість, швидкість, своєчасність отримання інвестицій, доступність до складових, повнота інвестиційного забезпечення в окремому регіоні та інші. Якість потребує, по-перше, створення ринку надання державних послуг, оскільки він породжує боротьбу як за кількість, так і за якість; по-друге, необхідною умовою для підвищення якості є наявність чіткої системи ліцензування, тому що крім державних структур на ринку є і недержавні організації, комерційні структури та фізичні особи; по-третє, увага повинна концентруватися на людині, розробці спеціальної програми для розв'язання проблем конкретної особи [3]. В соціально-економічних системах методологія дослідження ефективності базується на передумові про те, що ефективність управління визначається за допомогою зіставлення ефекту, тобто результату, отриманого в системі, з витратами, спрямованими на досягнення даного результату. У методологічному відношенні найбільш складним є визначення ефекту державного управління як впливу на керований об'єкт у соціально-економічній системі. Такий ефект управління, виражений системою параметрів, що характеризують новий стан об'єкта управління, досягається в результаті управлінських впливів. При цьому всі елементи соціально-економічної системи використовуються відповідно до їх призначення найбільш раціональним способом. Для оцінки ефективності програм соціально-економічного розвитку, органам державного управління варто використовувати показник, який характеризує рівень якості життя населення регіону.

Останнім часом велика увага приділяється складовим елементам економічної категорії якості державного управління, їх угрупованню за окремими компонентами, методам їх виміру, а також побудові інтегральних моделей, які відображають ефективність державного управління (рис. 1).

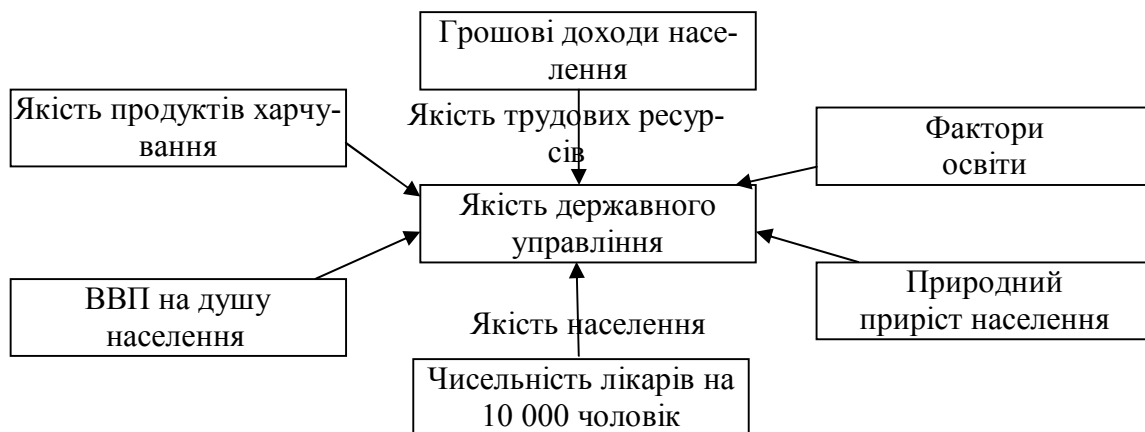

Рисунок 1 – Групи факторів, що впливають на оцінку якості державного управління

Кожна група факторів, представлених на рис. 1 містить у собі досить велику кількість ознак, для відбору яких варто враховувати вимоги до інструмента-

рію для оцінки якості державного управління, який міг би відповідати колу аналітичних завдань, розв'язаних на основі його практичного застосування.

Г.В. Атаманчук запропонував комплекс показників ефективності функціонування суб'єктів державного управління [1]: цілеорієнтованість; витрати часу на здійснення певного обсягу управлінських операцій; стиль функціонування державно-управлінської системи; організаційна складність суб'єкта державного управління; економічні, соціальні, кадрові, технічні витрати на утримання та забезпечення функціонування державно-управлінської системи, розглянуті відповідно до соціально-економічних результатів діяльності керованих об'єктів.

Висновки. Слід зазначити, що поки ще не створено єдину методику оцінки ефективності систем державного управління. Заслужують на увагу наступні напрямки оцінки ефективності органів державного управління: 1. *Загальна ефективність* – це ефективність функціонування систем державного управління може оцінюватися за ступенем досягнення створення умов для розвитку виробництва та відтворення умов безпосереднього життя, а також гідного життя та вільного розвитку людини. 2. *Економічна ефективність систем державного управління*: 1) величина видатків на утримання апарата системи управління залежно від чисельності населення; 2) величина частки бюджету на одного працівника апарата системи управління або на одну гривню видатків на утримання цього апарата. 3. *Якісну оцінку ефективності* систем державного управління доцільно здійснювати на основі оцінки їхнього організаційно-технічного рівня: ефективність організаційно-технічного рівня системи державного управління; рівень поділу праці службовців; загальну чисельність службовців; рівень технологічності управління; загальну кількість функцій органу або структурного підрозділу; рівень контролю якості виконання управлінських рішень; рівень планування якості діяльності службовців; рівень стабільності кадрів; рівень дисциплінованості кадрів; рівень якості робочих місць службовців; рівень інформатизації; рівень якості професійної підготовки службовців; рівень роботи зі зверненнями громадян в органи державного управління; кількість загальних звернень громадян. 4. *Кількісна оцінка ефективності* систем державного управління: 1) кількісна величину апарата системи державного управління щодо чисельності населення відповідного територіального утворення; 2) співвідношення величини валового внутрішнього продукту територіального утворення на одну гривню видатків на апарат або одного працівника апарата.

Література

1. Атаманчук Г.В. Некоторые проблемы познания государственного управления // Зб. наук. пр. УАДУ. – Випуск 1. – К.: 2003. – С. 10.
2. Бутенко А.И. Управление предпринимательством: критерии эффективности / Бутенко А.И., Сараева И.Н. // Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины. – Одесса: Феникс, 2004. – С. 219.
3. Воронкова В. Менеджмент у державних організаціях: Навчальний посібник. – К.: Вид-

во «Професіонал», 2004. – 256 с.

4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”. – 2001. – С.354.

Кравець А.А., Петренко Я.С., Пархоменко М.М.

БІОМЕТРИЧНИЙ ПАСПОРТ: РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ

Україна інтегрує в Європейський союз і намагається перейняти західний досвід. В нашій державі намагаються ввести біометричні паспорти, які планувала ввести Європа. Що буде в Україні покаже практика. Автори статті теоретично проаналізують правову основу і наслідки, які можуть відбутися з прийняттям закону про біометричні паспорти.

Верховна рада України прийняла в другому читанні, як закон законопроект № 10492 "Про Єдиний державний демографічному реєстрі" від 02.10.2012 р., яким передбачається введення в Україні біометричних паспортів.[1]

Він визначає правові та організаційні засади створення та функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та видачі документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, а також права та обов'язки осіб, на ім'я яких видані такі документи. Ціллю прийняття законопроекту є запровадження загальноприйнятої Європейської практики щодо створення та забезпечення функціонування реєстру населення, а також виконання Україною своїх зобов'язань перед Європейською спільнотою на шляху до членства в Європейському союзі, в частині що стосується забезпечення в державі обігу документів з електронним носієм інформації. Закон визначив основні терміни, які діють в цій сфері:

1) безконтактна інтегральна схема - безконтактний електронний носій, який дозволяє здійснювати комплекс заходів, пов'язаних з ідентифікацією особи;

2) біометричні дані - сукупність даних про особу, зібраних на основі фіксації її характеристик, що мають достатню стабільність та істотно відрізняються від аналогічних параметрів інших осіб (основні біометричні дані, відцифровані параметри: підпис особи, образ обличчя особи; додаткові біометричні дані, параметри – відцифровані відбитки пальців рук);

3) біометричні параметри - вимірні фізичні характеристики або особистісні поведінкові риси, що використовуються для ідентифікації (впізнання) особи або верифікації наданої ідентифікаційної інформації про особу;

4) заявники - громадяни України, особи без громадянства, які мають право на постійне проживання в Україні, іноземці та особи без громадянства, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники, представники;

5) ідентифікація особи - установлення тотожності особи за сукупністю інформації про неї за допомогою основних та додаткових біометричних даних,